

LUGEJAGA VESTLEB

Tõnu Kelder

PARTEIKONVERENTSI
DELEGAAT,
PROFESSOR

jõud — pole seda seni veel teinud. Üliõpilaste seas levivad kaks nähtust — spetsialiseerumine ja koostöö. Kursustel moodustuvad rühmad, kus valitseb tööaotus: loengute ja kirjalike algallikate konspekterimine läbi kopeerpaberi. Õppejõudki jagatakse selle järgi, kes kellele sobib; ühele aeglasem, teisele kiirem.

Vaadake siis ennast. Ettevõtetes tegutsetakse raske füüsilise töö vähendamise või kaotamise suunas. Kas siis meie praegune loengute pidamine viiks iääb ainuvõimalikuks? Tasub kahelda. Ka konspekterimine on raske füüsiline töö, sellele lisandub eeldatavalt suur väimne pingeline. Viimane juhul, kui suudetakse ja tahetakse õppejõu mõtetega täielikult kaasa minna. Hulga tunde sellist päevatööd on kurjast. Pluss auditooriumiväline töö!

Miks me ei vähenda üliõpilase füüsilist tööd, et vabastada selle kütkest väimset? Näeksin seda meeleldi nii: õppejõud annab verem või hiljem enne vastavat loengut kätte paljundatult oma loengu põhiseisukohad ning esitab lisaks loengu, millele üliõpi-

LAS MUUTUME KA MEIE

Kui kellegi kohta öeldakse: «Temal ju ülikooliharidus», siis samastatakse see tihti millise tahes kõrgharidusega ning kõrgharidusega inimeselt oodatatakse küll laialdasi teadmisi, kuid veel rohkem sügava mõtlemise oskust. Rohutagem seejuures veel, et arenevad mõtlemisvõimed. Niisiis on meie, õppejõudude hool koollitada iseseisvalt mõtlemaid diplomisaamise näevast ikka edasi arenevaid spetsialiste. Kui meie suudaksime selle ülesande edukalt lahendada, langeks kasu kogu rahvamajandusele. Sellepärast siis ei olegi õppedistsipliini ja õppeadukuse probleemid ülikoolis (kõrgkoolis) sugugi ainult meie kitsas kohustuste ring.

Pean ütleva, et mul seisavad silme ees tihti hoopis teised pildid, kui ma auditooriumis näen. Tahaksin näha seal mõneti teisi värve, teist laadi tööd ning suhtumisi. Vaevab just see, et kõik mis omandatakse meil, läheb siiski edasi — töökollektiivi.

On olemas väga täpne väljend: füüsiline ja väimne kohalolek. Kõrgkoolis näeb see välja nii. Me jälgime hoolikalt, et üliõpilane istuks loengul, ja loome endale tihti mulje, et kõik on korras. Inimene viibib tööruumis. Ma ei eita, et see on tähtis eeldus töö ärattegemiseks, teadmiste omandamiseks. Ja on väga tähtis, et noor võtaks kõrgkoolist kaasa harjumuse olla konal näiteks kell 8, kui kokku on lepitatud kell 8. Siis oleks lootust mõnelgi pool töödistsipliini parandada.

Kõrge kohalolekuprotsendi me võime mitmete mõjutuste rakendamisega saavutada ja ühele osale üliõpilastele on auditooriumis istumine ning konspekterimine väga vajalik. Puudujatele lisandub aga väimsest äraliivate protsent, kes mõtiskleb äkknast välja vaadates, kes loeb, mängib isegi malet, kes ootab vaiksel istudes kohvijoomist... Las' aeg jookseb.

Kõrgkoolis on niisugusel olukorral omad iseärasused. Vaatamata füüsilisele või väimsele mittekohalolekule loengul võime tihti õpiadukusega rahule jääda. Täheandab, need nähtused pole mitte kõigi üliõpilaste puhul vastavuses, kuigi mõjustav suhtumisi ja harjumusi negatiivselt. Kuidas siis hea õpiadukuse saavutatakse? Kas on nõudmised napid või on võimalik õppida vastavalt programmile ka ilma loenguteta? Tõepoolest, nimetatud võimalused eksisteerivad.

Üliõpilane on nüüdisaja inimene. Ka temal on kiire, maailm tema ümber pakub palju õien-damisi, huvide rakendamise võimalusi. Et mitte kõigesse uppu-da, peab ta oma tööd ratsiona-liseerima. Ja veel sellepärast, et meie — kõrgkool ja tema õppe-

lane saab vabalt kaasa mõelda. Mida see muudatus nõuaks? Paljundusmasinaid, mida meil ka leidub ja saaks ehk juurdegi. Teiseks: õppejõu suureneva töökoormuse arvestamist ja kompenseerimist. Praegu hinnatakse väljaspool loenguid tehtut väga vähe (rotaprintdiväljaannete koostamist küll). «Miks ma siis oma elu raskemaks teen?» mõtleb õppejõud. Konspektide väljajagamine nõuab lektorilt mitte selle põhimaterjali kordamist, vaid loomingulisemat lisa esitamist, millega üliõpilane saab siis vabamalt kaasa minna.

Üliõpilast aheldav konspekterimine mõjutab tihti ka õppejõudu olema dikteerija, vana kordaja, aheldab ka tema loomeprotsessi. Nii kaotavad mõlemad. Ja just sellepärast kurdame üliõpilaste mõtlemisvõime vähenemist, taanduvat huvi teoreetiliste probleemide teaduse vastu. Kasvab praktiline kallak. Konspekt on käes! Eni konspekt vananeb, juhtub, et juba riigieksameiks. Meie teaduskonda silmas pidades näitaks seadusandlikud aktid. On vaja endal neid muutusi taibata, lahti mõtestada, rakendada, olla oma töös alati edasiminev, olla oma tööil nii füüsiliselt kui ka väimselt kohal.

Meie teaduskonda on konkurss suur, me peaksime saama küllalt head õpilased. Ometi taheldame veel üht ebameeldivust: üliõpilased on võimetelt nivelleerunud. Nõrgematest tugevamaid muidugi on, aga nimetagem seda sära puudumiseks, teadusliku eruditsiooni, huvide, mõtlemisavaruse tagasihoidlikkuseks. Isegi kiitusega lõpetanud ei ole teistest märgatavalt, kaovad kuhugi ja me ei leia sobivaid aspirandikandidaate. Võib-olla juba keskkoolis on kaasa mõjunud ülekoormatusega väsitav, lõpuni diferentseerimata õppesüsteem? On õpitud palju, püütud seal läbi murda, kuid pole ette valmistatud oma teaduse tudeerimiseks. Õppeviisidel on ka suur kasvatuslik, moraalsed omaduste pookimise võime.

Eelöeldust küsimus (ja selles ka ettepanek): kui me tahame saada (ja me ometi tahame!) arenevaid, energilisi, mõttejõulisi spetsialiste, kas ei peaks siis kiiremini revideerima nende väljaõpetamise viise. Oleme neid probleeme ositi arutanud oma parteikoosolekutel, oma metoodikakomisjonis. Oleme polemiseerinud, unistanud. Elu areneb-muutub igal alal. On muidugi hea, et kõrgkool on üks konservatiivsemaid kohti ning liialdustega moevoolud teda ei kõiguta. Ent aeg areneb, tingimused muutuvad ja meiegi töö mitmekesisuses peab jälle midagi uuenema.